

## 1. สภาพและความสำคัญของปัญหา

ด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากอดีตทั้งในทางที่เจริญขึ้น และในทางที่เสื่อมลงทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ ตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือ คดีอาญา ซึ่งบางเรื่องคู่กรณีสามารถเจรจาตกลงกันได้อาจจะด้วยตัวของคู่กรณีนั่นเองหรือมีผู้ไกล่เกลี่ยให้ แต่ก็มีข้อพิพาทจำนวนไม่น้อยที่คู่ความต้องใช้สิทธิทางศาล<sup>1</sup> เพื่อให้ศาลทำหน้าที่ในการ ตัดสินคดีความ

สำหรับประชาชนโดยทั่วไป “การขึ้นโรงขึ้นศาล” หรือ “การเป็นความกัน” ไม่ว่าจะเป็น โจทก์ (ผู้ฟ้องคดี) หรือจำเลย (ผู้ถูกฟ้องคดี) นั้น เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่ายที่จำต้องสู้คดีกันในศาล ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการพิจารณา<sup>2</sup>ในศาลมีรูปแบบและขั้นตอนต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่การเริ่มต้น ฟ้องคดี การทำคำให้การ การพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น การอุทธรณ์หรือฎีกาคำ

---

<sup>1</sup> การใช้สิทธิทางศาล เป็นวิธีการเยียวยาทางศาล ซึ่งเป็นวิธีการที่กฎหมายอนุญาตให้ ประชาชนดำเนินการในกรณีที่ไม่สามารถระงับข้อพิพาทกันได้ เนื่องจากโดยหลักแล้วรัฐจะห้าม ประชาชนที่จะตัดสินคดีเพื่อบังคับตามสิทธิของตนด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตามข้อห้ามของหลัก ดังกล่าวก็ยังมีขอบเขตจำกัด โดยในบางกรณีกฎหมายได้รับรองให้ประชาชนสามารถบังคับตามสิทธิ เพื่อยุติความเสียหายได้ด้วยตนเอง ซึ่งเรียกว่าหลักการใช้สิทธิช่วยเหลือตนเอง (self-help) ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและควรมีการศึกษาต่อไป ศึกษาเพิ่มเติมได้ใน วรรณชัย บุญบำรุง, “แนวคิด เกี่ยวกับการใช้สิทธิทางศาลหรือการฟ้องในคดีแพ่ง” วารสารนิติศาสตร์ 33, น.220-269,2 (มิถุนายน 2546) .

<sup>2</sup>ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (7) “กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้อันเกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งได้กระทำ ไปโดยคู่ความคดีนั้น หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งของศาล ไม่ว่าการนั้นจะเป็นโดยคู่ความฝ่ายใดทำ ต่อศาลหรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือศาลทำต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย และรวมถึง การส่งคำคู่ความและเอกสารอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้.

พิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาของศาล การดำเนินกระบวนการพิจารณาจึงมีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีหนึ่ง ๆ นั้น ต้องใช้ระยะเวลานานมาก บางคดีกว่าที่ศาล ชั้นต้นจะพิพากษาต้องใช้เวลานานถึง 17 ปี<sup>3</sup>

ทั้งนี้ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลนั้นเกิดขึ้นมาจากหลายสาเหตุประกอบกัน ซึ่งพอจะสรุปสาเหตุหลัก ๆ ได้ ดังนี้

1. ข้อจำกัดทางด้านบุคลากรและทรัพยากรในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจำนวนผู้พิพากษา หรือเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ หรืออาคาร สถานที่ของศาล ซึ่งมีไม่เพียงพอต่อปริมาณคดีที่นับวันมีแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

2. กฎหมายวิธีพิจารณาความได้กำหนดรูปแบบ ขั้นตอนไว้เป็นจำนวนมาก ทำให้ศาลและคู่ความต้องใช้เวลานานในการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกฎหมาย

3. ทศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นศาลหรือคู่ความ กล่าวคือ ศาลมีทศนคติที่จะวางเฉย ปล่อยให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นเรื่องของคู่ความ<sup>4</sup> ขณะที่คู่ความก็อาจใช้สิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่สุจริตเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายของตนมากที่สุด<sup>5</sup>

สภาพปัญหาดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและสังคมโดยรวม กล่าวคือ

- (1) สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงโดยเฉพาะคู่ความนั้น คู่ความต้องเสียเวลาอย่างมากในการดำเนินกระบวนการพิจารณาจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งแทนที่คู่ความจะนำเวลาที่ต้องเสียไปดังกล่าวไปทำประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ได้ หรือนำผลของคำพิพากษาไปดำเนินการหรือตัดสินใจทำสิ่งอื่นต่อไป

---

<sup>3</sup> คดีทุจริตร้องราชอิสริยาภรณ์ โดยพนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลอาญา เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2531 และศาลอาญา (ศาลชั้นต้น) พิพากษาในวันที่ 27 เมษายน 2548.

<sup>4</sup> ศึกษาเพิ่มเติมได้ใน มนุ รัทวัฒน์ศิริกุล, “บทบาทของศาลต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบกล่าวหา,” ในรพี 34 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2534) น.31-37.

<sup>5</sup> ศึกษาเพิ่มเติมได้ใน สิริพันธ์ พลรบ และวรรณชัย บุญบำรุง, “การใช้สิทธิทางกระบวนการพิจารณาคดีแฝงโดยไม่สุจริต,” วารสารกฎหมาย, น.137-164,20 (กรกฎาคม 2544).

คู่ความต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นค่าฤชาธรรมเนียมศาล ค่าจ้างทนายความ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น โดยยิ่งคดีใช้เวลาในการพิจารณามากเท่าใด คู่ความก็ยิ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นตามไปด้วย ดังเช่นในประเทศอังกฤษ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมีค่าใช้จ่ายสูงเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถคาดเดาได้ และบ่อยครั้งที่ไม่ได้สัดส่วนกับผลตอบแทนที่จะได้รับการจากการดำเนินคดี<sup>6</sup>

นอกจากนี้ยังอาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของคำพิพากษาด้วย ทั้งนี้เนื่องจากคำพิพากษาที่ถูกต้องนั้นจะต้องมาจากการปรับใช้กฎหมายอย่างแม่นยำกับข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง<sup>7</sup> หากคดีใช้เวลาในการพิจารณานานมาก การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องอาจจะไม่สมบูรณ์ได้ โดยพยานบุคคลที่สำคัญบางปากอาจเสียชีวิตหรือย้ายที่อยู่จนไม่สามารถติดตามตัวมาเบิกความต่อศาลได้ หรือพยานอาจจดจำข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดีไม่ได้ ซึ่งในประเด็นนี้ย่อมส่งผลเสียหายแก่คดีเป็นอย่างมาก

ด้วยเหตุเหล่านี้เองจึงทำให้คู่ความมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม” (Justice delayed is justice denied)<sup>8</sup> อันเป็นเรื่องที่ขัดต่อหลักการหรือจุดประสงค์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความ ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่อง ความยุติธรรม ความรวดเร็ว และค่าใช้จ่ายน้อย<sup>9</sup>

(2) นอกจากนี้สังคมโดยรวมยังได้รับผลกระทบจากความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนี้ด้วย ซึ่งอาจเกิดปัญหาได้ทั้งในทางสังคมและเศรษฐกิจ กล่าวคือ

ในคดีอาญา หากศาลจำต้องพิพากษายกฟ้องแล้วปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไป เนื่องจากไม่มีพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิดของจำเลยด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ย่อมส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมไม่ได้รับการแก้ไขและมีแต่จะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลร้ายแก่สังคมโดยส่วนรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

<sup>6</sup> Adrian A.S. Zukerman, “Justice in Crisis : Comparative Dimensions of Civil Procedure,” in Civil Justice in Crisis : Comparative Perspectives of Civil Procedure, ed. A.A.S. Zukerman (New York : Oxford University Press Inc., 1999), p.12.

<sup>7</sup> *Ibid*, p.4.

<sup>8</sup> *Ibid*, p.6.

<sup>9</sup> วรณชัย บุญบำรุง, ธนกร วรปรัชญากุล และสิริพันธ์ พลรบ, หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2548) น.58.

สำหรับในคดีแพ่ง คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายที่มีเจตนาไม่สุจริตอาจใช้ความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนี้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ เพราะหากคู่ความประสงค์จะรอผลของคำพิพากษาถึงที่สุด จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ซึ่งไม่คุ้มกับสิ่งที่คู่ความฝ่ายนั้นฟ้องร้องต่อศาล คู่ความฝ่ายนั้นจึงต้องจ่ายอมตต่อเงื่อนไขที่ตนเสียเปรียบ และเมื่อประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถพึ่งพากระบวนการยุติธรรมทางแพ่งได้ ก็เปรียบเสมือนกฎหมายนั้นไม่มีผลบังคับใช้ รัฐไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของบุคคลได้ อาจส่งผลให้บุคคลต่าง ๆ ไม่อยากประกอบกิจการหรือทำธุรกิจใด ๆ ระบบเศรษฐกิจก็จะชะงักงันไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร

อีกทั้งยังอาจทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศนั้น ๆ ได้ ซึ่งความเชื่อมั่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญในทางเศรษฐกิจที่นักลงทุนใช้เป็นเงื่อนไขหนึ่งในการตัดสินใจลงทุนในประเทศนั้น<sup>10</sup>

สภาพปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลนี้ได้เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมของนานาอารยประเทศ แม้กระทั่งประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังเช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ หรือประเทศต่าง ๆ ในสหภาพยุโรป รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมของไทยเราเองด้วย

จะเห็นได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนี้มีผลกระทบเป็นวงกว้าง ซึ่งปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมในหลายประเทศก็ได้พยายามหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงปัญหาดังกล่าวหลาย ๆ ทางด้วยกัน โดยพอจะสรุปเป็นแนวทางหลัก ๆ ได้ 2 แนวทาง<sup>11</sup> คือ

1. การแก้ไขปรับปรุงองค์กรของกระบวนการยุติธรรม ทั้งในด้านการเพิ่มจำนวนบุคลากรและทรัพยากร และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในกระบวนการยุติธรรม

<sup>10</sup> สำนักวิชาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, “การปฏิรูปงานศาล,” ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องการปฏิรูประบบงานศาล, จัดโดยสำนักงานวิชาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับ The british council (Thailand) ในวันศุกร์ที่ 26 มกราคม 2547 ณ โรงแรมแชงกรี-ลา กรุงเทพมหานคร, น.33 (อัดสำเนา).

<sup>11</sup> สิริพันธ์ พลรบ และ วรณชัย บุญบำรุง, “การเร่งรัดวิธีพิจารณาคดีในศาลและคดีไม่มีข้อยุ่งยากกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง,” วารสารนิติศาสตร์ 29 ,น.428, 3 (กันยายน 2542).

ดังเช่น การบริหารงานคดี (Case Management)<sup>12</sup> วิธียุติข้อพิพาทโดยวิธีการอื่นนอกจากการพิจารณาคดีโดยศาล (Alternative Dispute Resolution) หรือ A.D.R.<sup>13</sup> หรือการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้พิพากษาที่ไม่ต้องใช้ดุลพินิจในทางตุลาการให้แก่เจ้าหน้าที่ธุรการและนิติกร เป็นต้น

2. การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเพิ่มอำนาจแก่ศาลในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณา การลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณา การกำหนดวิธีพิจารณาวิสามัญต่าง ๆ สำหรับคดีบางประเภท การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งในบางเรื่อง การกำหนดมาตรการลงโทษคู่ความที่ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เป็นต้น

สำหรับวิทยานิพนธ์นี้จะนำเสนอถึงแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอีกแนวทางหนึ่ง โดยศึกษาถึงหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความ แล้วนำมาปรับใช้ในทางปฏิบัติ นั่นก็คือ “รูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา” อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ

1. การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา
2. การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร

โดยทั้งสองรูปแบบนี้มีลักษณะและข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาเป็นกระบวนการที่เรียบง่าย ด้วยการสื่อสารกันด้วยวาจา โดยพูดจาโต้ตอบกันได้ทันที ศาลสามารถซักถามคู่ความทำให้ทราบถึงประเด็นข้อโต้แย้งและรายละเอียดของข้อเท็จจริงในคดีได้ดียิ่งขึ้น คู่ความสะดวกในการเสนอข้อกล่าวอ้างหรือข้อต่อสู้ในการพิจารณาคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาจึงเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน และด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณานี้กระทำด้วยวาจาจึงเป็นการพิจารณา

<sup>12</sup> ศึกษาเพิ่มเติมได้ใน มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต, “การบริหารงานคดี (Case Management),” ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องการปฏิรูประบบงานศาล (Judicial Reform), จัดโดยสำนักงานวิชาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับ The british council (Thailand) ในวันศุกร์ที่ 26 มกราคม 2547 ณ โรงแรมแชงกรี-ลา กรุงเทพมหานคร, น.95-103 (อัดสำเนา).

<sup>13</sup> ระบบ A.D.R. หรือ Multi – door Dispute Resolution มีหลายวิธีด้วยกัน เช่น อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การไกล่เกลี่ย (Mediation) และการแก้ไขปัญหโดยประชาคมหรือสังคม (Community Dispute Resolution) เป็นต้น



คดีโดยเปิดเผย ศาลสามารถพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่น่าสืบได้โดยตรง ด้วยการสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานหรือคู่ความนั้น ส่วนคู่ความก็ได้ทราบถึงการพิจารณาคดีว่าได้ดำเนินไปอย่างไร รวมถึงประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปด้วย นอกจากนี้ด้วยเหตุผลที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาเป็นไปด้วยความเรียบง่าย รวดเร็ว ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน เสียค่าใช้จ่ายไม่มาก ผู้ที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายหรือผู้ยากไร้ จึงมีโอกาที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (access to justice) ได้มากขึ้น

ส่วนการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษรนั้นเป็นกระบวนการพิจารณาที่มีความแน่นอนชัดเจนและหลักฐานการดำรงคงอยู่ แต่ก็มีรูปแบบและขั้นตอนที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน<sup>14</sup>

ทั้งนี้รูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งสองรูปแบบจึงมีความเหมาะสมกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแต่ละขั้นตอนและคดีแต่ละประเภทคดีที่แตกต่างกัน

ในการศึกษาหัวข้อนี้ จะได้กล่าวถึง รูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลแนวความคิดและวิวัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา (ในบทที่ 2) การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาในระบบกฎหมายของต่างประเทศทั้งระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) และระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) (ในบทที่ 3) และการวิเคราะห์การปรับใช้การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งและคดีประเภทอื่น ๆ ของไทย (ในบทที่ 4)

## 2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทำความเข้าใจถึงแนวความคิดและวิวัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาทั้งในระบบซีวิลลอว์และระบบคอมมอนลอว์
2. เพื่อทราบถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาในประเทศต่าง ๆ ที่มีความสำคัญกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาของแต่ละระบบกฎหมาย
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งในระบบกฎหมายไทย

<sup>14</sup>วรรณชัย บุญบำรุง, “รูปแบบกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาและกระบวนการพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร,” วารสารนิติศาสตร์ 31, น.153, 1 (มีนาคม 2544).

4. เพื่อหาแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งและคดีประเภทอื่น ๆ ในศาลไทย โดยการนำการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจามาปรับใช้

### 3. สมมติฐาน

สภาพปัญหาล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งในระบบกฎหมายไทยนั้นเกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว แม้จะได้มีการกำหนดวิธีการในการแก้ไขปัญหามาในหลายวิธีด้วยกัน เช่น การพิจารณาคดีต่อเนื่อง การบริหารจัดการคดี เป็นต้น แต่ปัจจุบันก็ยังคงมีปัญหาดังกล่าวอยู่

จากการศึกษาถึงหลักการของวิธีพิจารณาความ โดยเฉพาะ “การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา” ซึ่งเป็นหลักในเรื่องรูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณา มีข้อดีในด้านของความรวดเร็ว เป็นการพิจารณาโดยเปิดเผย และทำให้ผู้ด้อยโอกาสได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ง่ายขึ้น จึงเกิดสมมติฐานขึ้นว่า หากมีการวิเคราะห์นำการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจามาปรับใช้ให้เข้ากับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งในแต่ละขั้นตอนหรือแต่ละประเภทคดีได้อย่างเหมาะสม ก็อาจเป็นแนวทางที่จะแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งที่เกิดขึ้นในศาลไทย และทำให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายหรือผู้ยากไร้สามารถดำเนินคดีด้วยตนเองได้มากขึ้น

### 4. วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพจากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งและการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาของระบบกฎหมายในประเทศต่าง ๆ บทความ และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

### 5. ขอบเขตของการศึกษา

การดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจานี้เป็นรูปแบบที่นำไปใช้ในคดีประเภทต่าง ๆ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง ทั้งในระบบกฎหมายไทยและระบบกฎหมายต่างประเทศ โดยคดีแต่

ละประเภtdังกล่าวมีแนวความคิดที่แตกต่างกันอยู่หลายประการ<sup>15</sup> เพื่อมิให้ขอบเขตของการศึกษากว้างจนเกินไป จึงจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง ซึ่งในศาลไทยเป็นคดีที่มีปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการอย่างมากโดยเฉพาะวิธีพิจารณาคดีสามัญในศาลชั้นต้น

## 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงแนวความคิดและวิวัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาทั้งในระบบของกฎหมายซีวิลลอว์และระบบคอมมอนลอว์
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาในประเทศต่าง ๆ ที่มีความสำคัญกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาของแต่ละระบบกฎหมาย
3. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งในระบบกฎหมายไทย
4. ทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาและการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร โดยเปรียบเทียบระหว่างระบบกฎหมายต่างประเทศกับระบบกฎหมายไทย เพื่อนำมาปรับใช้กับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของไทยในแต่ละขั้นตอน และในแต่ละประเภทคดี รวมถึงคดีประเภทอื่น ๆ เช่น คดีแรงงาน เป็นต้น

<sup>15</sup> คดีแพ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้สิทธิเท่าเทียมกันในการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความ ส่วนคดีอาญาเป็นเรื่องที่มีจุดประสงค์ในการค้นหาความจริงหรือผู้กระทำความผิด โดยในขณะเดียวกันก็มีมาตรการที่จะต้องคุ้มครองสิทธิการต่อสู้คดีของจำเลยด้วย สำหรับคดีปกครองเป็นการกำหนดมาตรการหรือวิธีการแก้ศาลในการดำเนินการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครอง